

24 ביולי 2014

לכבוד
מר יהודה וינשטיין
היועץ המשפטי לממשלה
משרד המשפטים
ירושלים
בפקס: 02-6466521

שלום רב,

הנדון: התבטאויות נציגי ציבור בכירים בעת מבצע "צוק איתן" המערערות על חופש הביטוי והמחאה

בשבועות האחרונים אנו עדים להתבטאויות של עובדי ציבור הממלאים תפקידים בכירים בזירה הפוליטית, המשפטית והציבורית, שיש בהן להעמיד בסימן שאלה את עצם קיומו של חופש הביטוי והמחאה, באופן שאינו עולה בקנה אחד עם זכויות חוקתיות אלו. באופן מדאיג, דווקא זכויות אדם אלו, אשר חשיבותן בעיתות מלחמה ומחלוקת כמו זו הינה קריטית, סובלות מפגיעה חמורה במעמדן, ונראה שיש צורך לחזור ולבסס מושכלות יסוד כדי להבטיח אותן.

כך, למשל, פורסמו ידיעות בתקשורת לפיהן השר לביטחון פנים, יצחק אהרונוביץ', הביע דעתו כי הוא רואה בחומרה רבה הפגנות תוך כדי לחימה וכי הוא תומך במניעתן על מנת להפחית את החיכוכים בין הצדדים בעת המלחמה.¹ עוד פורסם כי השר פנה אליך על מנת לבדוק אפשרות למנוע הפגנות נגד הלחימה.²

ראש עיריית חיפה, יונה יהב, פנה בבקשה אל המשטרה למנוע הפגנות נגד הלחימה בעיר, בטענה כי הן פוגעות במרקם היחסים בין יהודים לערבים בחיפה, ולדבריו משטרת חיפה ביקשה אף היא לחסום הפגנות אלה אולם הבקשה נדחתה מסיבות משפטיות.³

שר החוץ, אביגדור ליברמן, פרסם בדף הפייסבוק שלו ביום 21.7.14 קריאה לאזרחי ישראל להחרים בתי עסק של ערבים שהשתתפו בשביתה כללית לאות הזדהות עם תושבי עזה ונגד המבצע.⁴

¹ ר' למשל: <http://www.mako.co.il/news-israel/local/Article-6fe6866752e4741004.htm>

² <http://glz.co.il/1064-46661-he/Galatz.aspx> וגם <http://www.iba.org.il/bet/?entity=1027436&type=1>

³ <https://www.facebook.com/yonahaifa/posts/270823243109751>

כידוע, חופש הביטוי והמחאה מהווה כלי מרכזי בשמירה על הדמוקרטיה, בהיותו תנאי לדיון ציבורי, לביקורת ולהבעת עמדות מגוונות בחברה, אף כאלו השנויות במחלוקת חריפה.

מחויבותה של חברה לחופש הביטוי נבחנת דווקא בתנאים של עיתות מלחמה, חילוקי דעות קשים ושסעים חברתיים ולאומיים. בשורה ארוכה של פסקי דין הדגיש בית המשפט כי עיקר חשיבותן של זכויות אלה בא לידי ביטוי דווקא ב"מקרים קשים", ולא כאשר משתמשים בהן להשמעת דברים שבלב הקונצנזוס: "חופש הביטוי וההפגנה נועדו להגן לא רק על דעות מקובלות ואהודות, אלא גם - ובכך עיקר מבחנו של חופש הביטוי - על דעות שעשויות להיות מקוממות ומכעיסות".⁵

התבטאויות מהסוג שצוין לעיל, של שרים וראשי ערים, מעודדות אווירה ציבורית של חוסר-סובלנות כלפי מי שמממשים את זכות הביטוי והמחאה שלהם ומשדרות את המסר הפסול והמרתיע, שלפיו השתתפות באירועי מחאה בנושא הלחימה היא לא לגיטימית ואף עלולה לחשוף את מי שבוחר להשתתף בהן לסכונים שונים. בחלקן אף חבוי איום על מי שיעז לבקר את החלטות הממשלה בימים אלה, ובמיוחד את פעולות הצבא, אשר "יסומן" כמסית, או אף כתומך באויב ו"בוגד", שיש להחרים אותו, ולא כמי שתורם לדיון הציבורי הלגיטימי. במציאות שבה משתתפים בהפגנות מחאה חשופים לאלימות ולאיומים מצד מפגיני נגד (כפי שקרה בהפגנות שהתרחשו לאחרונה, כדוגמת ההפגנה בכיכר הבימה בתל אביב במוצאי שבת האחרונה ובקודמת וביום שישי האחרון במרכז הכרמל שבחיפה) הרי שהתבטאויות מסוג זה עלולות רק להגביר את הסכנה.

נבחרי ציבור המכהנים בתפקידים הבכירים ביותר במערכת הפוליטית אמורים להוות דוגמה עבור הציבור, ויש להם תפקיד חשוב במיוחד בכל הנוגע להגנה על הדמוקרטיה ולמניעת פגיעה במיעוט ובזכויותיו.

שמחנו ללמוד ממכתבך מאתמול כי עמדתך בעניין חשיבות חופש הביטוי בעת זו עולה בקנה אחד עם עמדתנו אנו, וכי הנחית את גורמי האכיפה לנהוג בצמצום ובריסון ביחס לאכיפת עבירות המשיקות לחופש הביטוי. לנוכח האמור לעיל, נשמח אם תוציא הנחיה דומה גם אל נבחרי ציבור במערכת הפוליטית, שתבהיר את תפקידם ואת חובתם להגן על חופש הביטוי וההפגנה ולהימנע מלחתור תחתיו בדרך של עשיית דה לגיטימציה למשתתפים במחאות חוקיות.

בכבוד רב ובברכה,

דן יקיר, עו"ד
היועץ המשפטי

שרונה אליהו חי, עו"ד

⁴ <https://he-il.facebook.com/AvigdorLieberman/posts/832092906803659>

⁵ בג"ץ 8988/06 משי זהב נ' מפקד מחוז ירושלים (פורסם בנבו, ניתן ביום 27.12.06) פסקה 9 לפסק דינה של הנשיאה ביניש וההפניות שם, ורי גם בג"ץ 153/83 לוי נ' מפקד המחוז הדרומי (פורסם בנבו, ניתן ביום 13.5.84) בעמ' 411.